

Õiguskantsler

Riigikogu Kantselei
riigikogu@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 27.12.2022 nr 6-1/221434/2206757

Töövõimetoetuse vähendamine

Lugupeetud Riigikogu sotsiaalkomisjoni esimees

Palun sotsiaalkomisjoni hinnangut, kuidas tõlgendada töövõimetoetuse vähendamisele kehtestatud erandit, mis on sätestatud [töövõimetoetuse seaduse](#) (TVTS) § 13 lõikes 3¹. Palun selgitage, kas selles lõikes sätestatud erandjuhtumid hõlmavad ka olukordi, kus puuduva töövõimega inimesele makstakse ühel kuul nii eelmise kuu töötasu kui ka tasu töösuhte lõpetamise tõttu. Kui see säte niisuguse olukorra kohta ei kehti, siis kas komisjon peab põhjendatuks muuta TVTS-i sõnastust selgemaks või kas komisjon leiab, et see ei ole vajalik, kuna säte on komisjoni hinnangul põhiseaduspärane?

TVTS § 13 lõige 3¹ sätestab, et kui töövõimetoetuse saaja on tõendanud, et tema sissetulek töövõimetoetuse maksmise kuule eelnenud kalendrikuul ületas 90-kordset kehtivat päevamäära puhkusetasu, tööandja makstava haigushüvitise või ajutise töövõimetuse hüvitise väljamaksmise aja või temast olenemata põhjusel muutunud tasu või hüvitise väljamaksmise aja tõttu, loetakse tema sissetulek saaduks kalendrikuul, millal see oleks välja makstud, kui nimetatud asjaolusid ei oleks esinenud.

Õiguskantsleri poole pöördus puuduva töövõimega inimene, kelle töövõimetoetust vähendati ühes kuus nii palju, et talle maksti sellel kuul ainult 35,28 eurot, millest äraelamiseks ei piisa. Inimene sattus sellisesse olukorda seetõttu, et talle maksti juulikuus välja tavapärane eelmise kuu töötasu, kuid lisaks ka tasu juulikuus tehtud töö eest ning töösuhte lõpetamisel üle kantud kasutamata puhkusepäevade tasu ning tööandja deklareeris need summad ja nendelt makstava sotsiaalmaksu Maksu- ja Tolliametile augustikuu alguses. Seetõttu loeti inimese kogu juulikuus saadud sissetulek TVTS-i tähenduses augustikuus saadud sissetulekuks.

Kuna Maksu- ja Tolliameti andmete kohaselt sai inimene augustikuus sellise suurusega sissetuleku, vähendas Eesti Töötukassa tema septembrikuus makstavat töövõimetoetust sedavõrd palju, et inimene jäi sellel kuul sisuliselt ilma sissetulekuta.

1. [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 28 lõike 2 kohaselt on inimesel õigus riigi abile töövõimetuse korral. Riigikogu pädevuses on määrata, mis liiki ja kui suurt abi tuleb puuduva töövõimega inimesele osutada. Riigikogu otsustamisõigus ei ole siiski piiramatult, sest PS § 11

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kohaselt ei tohi põhiõiguste kujundamisel põhiõiguste olemust moonutada ega põhiõiguste kasutamise tingimusi piiritleda ebamõistlike kriteeriumidega.

2. Töövõimetoetuse maksmist reguleerib TVTS, mille üks eesmärk on pikaajalise tervisekahjustuse tõttu vähenenud töövõimega inimestele sissetuleku tagamine (TVTS § 1 lg 1). Seadus näeb ette, et vähenenud töövõimega inimesele makstavat toetust vähendatakse, kui tema eelmise kuu sissetulek ületab töövõimetoetuse maksmise kuule eelnenud kalendrikuul 90-kordset kehtivat päevamäära (TVTS § 13 lg 3). Eelmise kuu sissetulek arvutatakse Maksu- ja Tolliametile esitatud sotsiaalmaksu andmete alusel (TVTS § 13 lg 5).

3. Töövõimetoetust ei vähendata enamasti kohe töösuhte lõpetamisele järgneval kuul, vaid üks kuu hiljem. Põhjus on selles, et Eesti Töötukassa võtab töövõimetoetuse suuruse arvutamisel aluseks inimese üle-eelmise kuu sissetuleku, sest tööandja on kohustatud Maksu- ja Tolliametile esitama andmed maksustamisperioodile järgneva kuu kümnendaks kuupäevaks ([sotsiaalmaksuseaduse](#) § 9 lg 1 p 4). Seetõttu kajastavad Maksu- ja Tolliametilt inimeste eelmise kalendrikuu sissetulekute kohta saadud andmed enamasti inimeste üle-eelmise kalendrikuu sissetulekuid.

4. TVTS-i kohaselt võib Eesti Töötukassa teatud juhul inimese esitatud tõendite alusel otsustada, et talle varem välja makstud tasu loetakse saaduks sellel kalendrikuul, millal see oleks tavaliselt välja makstud. Seda võimalust rakendatakse näiteks siis, kui inimesele on temast olenemata põhjusel tasu välja makstud tavalisest varem ehk eelmisel kalendrikuul. Näiteks sätestab seadus, et enne puhkust makstud puhkusetasu võib lugeda järgmise kalendrikuu sissetulekuks (TVTS § 13 lg 3¹).

5. TVTS ei sätesta sõnaselgelt, et § 13 lõiget 3¹ saab kohaldada ka olukorras, kus inimesele maksti samal kuul eelmise kalendrikuu töötasu ja töösuhte lõpetamisel makstavaid tasusid kasutamata puhkusepäevade ja tehtud töö eest. Seetõttu sõltub praeguses olukorras TVTS § 13 lõike 3¹ kohaldamine selle sätte tõlgendamisest.

6. Riigikohtu praktika kohaselt tuleb mitme tõlgendusvõimaluse puhul eelistada põhiseadusega kooskõlas olevat tõlgendust neile tõlgendustele, mis põhiseadusega kooskõlas ei ole. Samuti tuleb eelistada tõlgendust, millega on tagatud põhiseaduslike väärtuste kõige suurem kaitse ([otsus nr 3-2-1-73-04](#), p 36; vt ka [otsus nr 3-4-1-1-09](#), p 19). TVTS § 13 lõiget 3¹ võib tõlgendada nii, et olukorras, kus inimesele makstakse tavaliselt töötasu välja järgmise kalendrikuu alguses, võib tema esitatud tõendite alusel (s.t inimese algatusel) lugeda töösuhte lõpetamisel saadud tasu järgmise kalendrikuu (millal töötajale oleks tavapäraselt töötasu makstud, kui temaga ei oleks töösuhet lõpetatud) sissetulekuks. Sellisel juhul inimese töövõimetoetust ei vähendataks või ei vähendataks seda sellisel määral, et ta jääb selle tõttu järgmisel kuul sissetulekuta.

7. Võib leida aga (nagu leidis Tallinna Ringkonnakohus oma [otsuses nr 3-20-773](#) osalise töövõimega inimese puhul), et puuduva töövõimega inimene, kellele tavapäraselt maksti töötasu järgmise kalendrikuu alguses, oleks võinud töölt lahkuda järgmise kalendrikuu alguses. Sellisel juhul oleks tema töösuhte lõpetamise tasu võetud arvesse järgmise kuu sissetulekuna, mistõttu oleksid tema sissetulekud jagunenud kalendrikuude kohta ühtlasemalt ning tema töövõimetoetust ei oleks üldse või mitte nii suurel määral vähendatud. Siiski, kui osalise töövõimega inimese puhul saab eeldada, et ta jätkab töötamist mujal – sest talle makstakse töövõimetoetust ainult sel tingimusel, et ta täidab aktiivsuse nõudeid (TVTS § 12 lg 1) –, siis puuduva töövõimega inimese kohest töötamise jätkamist eeldada ei saa. Ka tuleb tunnistada, et isegi kui inimene on töölt lahkunud omal soovil või poolte kokkuleppel, ei pruugi töösuhte lõpetamise kuupäev sõltuda

eelkõige töötaja soovist. Töösuhte lõpetamise kuupäev võib sõltuda ka tööandjast. Ei saa ka eeldada, et iga puuduva töövõimega inimene teab, kuidas võib tema töösuhte lõpetamise kuupäev mõjutada tema õigust riigilt abi saada või teda isegi toetusest ilma jätta.

Ootan sotsiaalkomisjoni seisukohta 2023. aasta jaanuarikuu lõpuks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: sotsiaalkaitseminister, Eesti Töötukassa juhatuse esimees